

ΟΠΩΣ θα διαβάσετε παρακάτω, η Νομαρχία Ιωαννίνων, το εκεί Πανεπιστήμιο και λοιπές Αρχές της πόλεως οργάνωσαν σειρά ποικίλων εκδηλώσεων για να τιμηθεί η μνήμη του ποιητή Γιοσέφ Ελιγιά. Στις εκδηλώσεις αυτές δόθηκε η ευκαιρία να εξετασθεί γενικότερα η παρουσία και η συμβολή του εβραϊκού στοιχείου στην ιστορία της πρωτεύουσας της Ηπείρου. Παράλληλα, φωτίστηκε η προσωπικότητα και η ποιητική δημιουργία του Ελιγιά.

ΕΙΝΑΙ ΑΞΙΟΣΗΜΕΙΩΤΟ ότι την πρωτοβουλία, την οργάνωση και τη χρηματοδότηση όλων αυτών των εκδηλώσεων την είχε η Νομαρχία Ιωαννίνων, με κατευθυντήρια εισηγητή την Λέκτορα κα Κουρμαντζή. Η πρωτοβουλία της Νομαρχίας, που εκφράζει την ιστορική και πολιτιστική ευαισθησία του Νομάρχη κ. Ν. Ζαρμπαλά, αποδεικνύει το πόσο πολύ οι εκεί ομόθρησκοι τυγχάνουν της αναγνώρισης των συμπολιτών τους ως άτομα και ως κοινότητα.

Η ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗ Κοινότητα Ιωαννίνων, η κατ' εξοχήν Ρωμανιώτικη Κοινότητα της Ελλάδος, συνέβαλε επί πολλού αιώνες στην ανάπτυξη των Ιωαννίνων και της γύρω περιοχής (Αρτα, Πρέβεζα κ.λπ.), τόσο στα Γράμματα, όσο και στο εμπόριο. Ο Γιοσέφ Ελιγιά υπήρξε ένας από τους εκφραστές αυτής της θετικής παρουσίας.

ΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ Ισραηλιτικό Συμβούλιο Ελλάδος χαιρετίζει όσους είχαν τη λάμπρή πρωτοβουλία των εκδηλώσεων και, για μία ακόμη φορά, τους ευχαριστεί και τους συγχαίρει.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ Γ. ΕΛΙΓΙΑ ΣΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Οι Αρχές της πόλης των Ιωαννίνων, πνευματικά τοπικά ιδρύματα, σύλλογοι και εβραϊκοί οργανισμοί συνεργάστηκαν για να τιμήσουν τον Γιαννιώτη Ελληνοεβραίο ποιητή, δάσκαλο και λόγιο Γιοσέφ Ελιγιά, με σειρά πολιτιστικών εκδηλώσεων που έγιναν στη γενέτειρά του, τα Ιωάννινα. Το πρόγραμμα των εκδηλώσεων, που ξεκίνησε στις 16.12.01 και συνεχίστηκε μέχρι τις 12.1.02, είχε ως γενικό τίτλο "Γιοσέφ Ελιγιά: Επιστρέφοντας στα Γιάννενα" και σηματοδότησε τα 100 χρόνια από τη γέννηση και τα 70 από το θάνατο του ποιητή.

Τη διοργάνωση των εκδηλώσεων ανέλαβε η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων με τη συνεργασία του Δήμου, του Τομέα Μεσαιωνικής και Νέας Ελληνικής Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Παν/μιου Ιωαννίνων, του Κ.Ι.Σ., του Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος, της Ι.Κ. Ιωαννίνων, του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου, του Συλλόγου Παλιών Γιαννιωτών, της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών και της Εταιρείας Λογοτεχνών και Συγγραφέων Ηπείρου.

Οι εκδηλώσεις άρχισαν στις 16.12.01 με συνάντηση - συζήτηση παλαιών Γιαννιωτών, που έγινε σε αίθουσα της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, με θέμα "Εβραίοι και Χριστιανοί Γιαννιώτες θυμούνται...". Η εκδήλωση συγκίνησε συμμετέχοντες και ακροατές, καθώς οι παλιοί Γιαννιώτες, Εβραίοι και Χριστιανοί, μέσα από τα βιώματα και τις αναμνήσεις τους αναβίωσαν τα προπολεμικά Γιάννενα, την ατμόσφαιρα της εβραϊκής συνοικίας, ξεχασμένα ήθη κι έθιμα, τις αρμονικές και -όχι μόνο- σχέσεις και την καθημερινή ζωή Εβραίων και Χριστιανών,

αλλά και τις τραγικές στιγμές του διωγμού και της εκτόπισης. Στη συζήτηση συμμετείχαν ο κ. Σαλβατώρ Μπακόλας, η κα Ευτυχία Νάχμαν και η κα Ζουλή Ραφαήλ, που ζουν σήμερα στην Αθήνα, και οι οποίοι προσκλήθηκαν και φιλοξενήθηκαν από τη Νομαρχία Ιωαννίνων. Από το Σύλλογο Παλιών Γιαννιωτών συμμετείχαν ο κ. Σούλτης, και η κα Χατζηγιάννη - Τζαλμακλή. Τη συζήτηση συντόνισε η κα Ελένη Κουρμαντζή.

Στις 17.12.01 έγινε η επίσημη έναρξη του κύκλου εκδηλώσεων, στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου. Η τελετή ξεκίνησε με θρησκευτικό μνημόσυνο για τον Γ. Ελιγιά, που τελέστηκε από τους κ.κ. Λ. Γαβριηλίδη και Σαμ. Κοέν. Ακολούθησαν χαιρετισμοί επισήμων: του Νομάρχη κ. Νίκου Ζαρμπαλά, του Δημάρχου κ. Αναστασίου Παπασταύρου, του προέδρου του ΚΙΣ κ. Μ. Κωνσταντίνη και του προέδρου της Ι.Κ. Ιωαννίνων κ. Μωϋσή Ελισάφ, οι οποίοι αναφέρθηκαν κυρίως στη φυσιογνωμία του Γ. Ελιγιά και στην πολιτισμική παράδοση των Εβραίων των Ιωαννίνων, καθώς και η ομιλία της επιμελήτριας του Εβραϊκού Μουσείου κας Ζανέτ Μπαττίνου, η οποία αναφέρθηκε στη δομή και το περιεχόμενο της έκθεσης με θέμα "Η Εβραϊκή Κοινότητα Ιωαννίνων - Διαδρομή στο Χρόνο", καθώς και στη ρωμανιώτικη παράδοση, στην ιστορική της πορεία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Η έκθεση αυτή, που σχεδίασε και επιμελήθηκε το Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος, ήταν και η κεντρική εκδήλωση του αφιερωματικού κύκλου.

Ακολούθησε η κεντρική ομιλία της Λέκτορος του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων κας Ελένης Κουρμαντζή με θέμα τον Γιοσέφ Ελιγιά και το έργο του.

Από την τελετή εγκαινίων του κύκλου εκδηλώσεων.

Από την ομιλία του κ. Σ. Μπακόλα
στην εκδήλωση των παλαιών Γιαννιωτών

Στη συνέχεια έγιναν τα εγκαίνια της έκθεσης του Εβραϊκού Μουσείου από το Νομάρχη και το Δήμαρχο, παρουσία εκπροσώπων της πανεπιστημιακής κοινότητας, των τοπικών πνευματικών συλλόγων και εβραϊκών οργανισμών. Η έκθεση, που φιλοξενήθηκε στους χώρους του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Ιωαννιτών διήρκεσε μέχρι 12.1.02 και δέχθηκε πλήθος επισκεπτών, μεταξύ των οποίων πολλοί μαθητές και φοιτητές.

Από την ομιλία της επιμελήτριας του Μουσείου δημοσιεύουμε τα παρακάτω αποσπάσματα σχετικά με το σχεδιασμό και το περιεχόμενο της έκθεσης του Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος, η οποία "ταξίδεψε" τους επισκέπτες σε όλες τις εκφάνσεις της ιστορικής και πολιτισμικής διαδρομής των ρωμανιωτών Εβραίων στα Γιάννενα:

"...Σε αυτό το πλαίσιο δραστηριοτήτων εντάσσεται και η παρούσα περιοδική έκθεση με τίτλο "Η Εβραϊκή Κοινότητα των Ιωαννίνων. Διαδρομή στο Χρόνο". Είναι γνωστό ότι η Ελλάδα αποτέλεσε την πύλη προς την Ευρώπη για τον εβραϊκό λαό, καθώς εδώ εντοπίζονται οι αρχαιότερες εβραϊκές κοινότητες της Γηραιάς Ηπείρου. Η έκθεση αυτή καλύπτει το θέμα της στη μακρά διάρκεια, από την εγκατάσταση ελληνόφωνων Εβραίων στον ελλαδικό χώρο τον 3ο αι. π.Χ. μέχρι σήμερα. Σκοπός της είναι να κάνει γνωστά στον επισκέπτη στοιχεία από τη ρωμανιώτικη ελληνόφωνη παράδοση που άνθισε εδώ.

Ανάμεσα στις εβραϊκές διασπορικές παραδόσεις, η ονομαζόμενη ρωμανιώτικη κατέχει ξεχωριστή θέση. Η περίοδος της ύστερης αρχαιότητας είδε και τη γέννηση της ελληνόφωνης εβραϊκής παράδοσης. Οι ιδιαίτερες συνθήκες σε αυτή τη γωνιά της γης δημιούργησαν μια μοναδική παράδοση, που ενσωμάτωσε προ-βαβυλωνιακά θρησκευτικά στοιχεία, που εγκαταστάθηκε στον ελλαδικό χώρο και ανέπτυξε τα δικά της ήθη και έθιμα, γιορτές και ενδυμασία και εξακολούθησε μέσα στους αιώνες να χρησιμοποιεί το δικό της ιδιαίτερο γλωσσικό ιδίωμα, τη γραϊκοϊουδαϊκή ελληνική γλώσσα. Αδιαμφισβήτητο κέντρο αυτής της ξεχωριστής παράδοσης, μετά τον 15ο αιώνα, υπήρξαν τα Γιάννενα.

Οι ενότητες της έκθεσης θίγουν επιμέρους θέματα όπως η θρησκευτική παράδοση, η συναγωγική αρχιτεκτονική, η καθημερινή ζωή, η ενδυμασία, η οικιακή λατρεία, η κοινοτική οργάνωση, ο επαγγελματικός βίος, η εκπαίδευση, η γλώσσα, οι τέχνες και τα γράμματα. Εκτός από την ιστορική και εθνογραφική διερεύνηση του θέματος, η έκθεση εξετάζει και την κοινωνική του διάσταση, δίνοντας έμφαση στην εποχή του Γιοσέφ Ελιγιά, τη ζωή, το έργο και τη δράση του.

Περιλαμβάνει πρωτότυπο υλικό από τις συλλογές και τα αρχεία του Εβραϊκού Μουσείου της Ελλάδος, σημαντικό μέρος του οποίου παρουσιάζεται για πρώτη φορά στο ευρύ κοινό. 45 περίπου φωτογραφίες από χαρακτηριστικά δείγματα σπάνιας θρησκευτικής και κοσμικής τέχνης επιλέχτηκαν προσεκτικά μέσα από τα 7.500 αντικείμενα που περιλαμβάνει η συλλογή του Μουσείου, ώστε να μεταδώσουν στους επισκέπτες μια αυθεντική εικόνα του παρελθόντος, μα και του παρόντος της τοπικής εβραϊκής κοινότητας.

Τα αντικείμενα από τη συλλογή του Μουσείου συμπληρώνονται από εκτεταμένο υλικό από το Φωτογραφικό Αρχείο του Μουσείου. Περισσότερες από 95 φωτογραφίες από τα τέλη του 19ου και τον 20ο αιώνα και μεγάλος αριθμός χαρακτικών χρησιμοποιούνται για να δώσουν μια αυθεντική εικόνα αυτής της μοναδικής μεσογειακής παράδοσης και εικονογραφούν τα επεξηγηματικά κείμενα της έκθεσης. Πρόσωπα και τοπία, στιγμιότυπα από όλο το φάσμα της ζωής των Εβραίων στα Γιάννενα, παρελαύνουν μπροστά στον επισκέπτη... Η έκθεση αποτελείται από 27 πανώ, που παρουσιάζουν τις τέσσερις επιμέρους θεματικές ενότητες έτσι ώστε να προκύπτει μια εναργής και ενδιαφέρουσα εικόνα, ένα ζωντανό μωσαϊκό της εβραϊκής ζωής στα Γιάννενα...".

Η Νομαρχία Ιωαννίνων εξέδωσε έναν επιμελημένο κατάλογο που περιέχει τις ενότητες της έκθεσης. Ο κατάλογος, τον οποίο προλογίζουν με κείμενά τους ο Νομάρχης Ιωαννίνων, ο πρόεδρος του ΚΙΣ και η επιμελήτρια του Μουσείου, περιλαμβάνει τα κείμενα της έκθεσης και ενδιαφέρον φωτογραφικό υλικό από το αρχείο του Μουσείου και το προσωπικό αρχείο της κας Ε. Κουρμαντζή, καθώς και το πρόγραμμα του κύκλου εκδηλώσεων.

"Γιοσέφ Ελιγιά, Αλλιανιστής & Πρωτοπόρος"

Μία ακόμη σημαντική πρωτοβουλία της Νομαρχίας Ιωαννίνων είναι η έκδοση του βιβλίου της κας Ε. Κουρμαντζή "Γιοσέφ Ελιγιά, Αλλιανιστής και Πρωτοπόρος", το οποίο κυκλοφόρησε κατά την ημέρα των εγκαινίων και προσφέρθηκε στους συμμετέχοντες στις εκδηλώσεις. Το βιβλίο αποτελεί μία αξιόλογη ερευνητική εργασία και μία βιβλιογραφική πηγή για τον ποιητή, τα κοινωνικά δρώμενα της εποχής του και την αξία του έργου του, που με φροντίδα παραθέτει η συγγραφέας, η οποία ήταν και από τους εμπνευστές και τους καθοριστικούς παράγοντες της επιτυχίας των εκδηλώσεων γενικότερα. Με την έκδοση αυτή συμπληρώθηκε κατά τον καλύτερο τρόπο το αφιέρωμα στον Γιαννιώτη Εβραίο ποιητή.

Επιστημονικό Συμπόσιο

Στα πλαίσια των εκδηλώσεων διοργανώθηκε επίσης, με την επιστημονική φροντίδα της κας Ε. Κουρμαντζή και τη συνεργασία της Νομαρχίας και του ΚΙΣ, επιστημονικό συμπόσιο με θέμα "Γ. Ελιγιά - Η φυσιογνωμία και το έργο του". Στο συμπόσιο, το οποίο έγινε στις 9.1.02, στην αίθουσα της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, συμμετείχαν διακεκριμένοι επιστήμονες.

Εισηγητές στο συμπόσιο ήταν ο καθηγητής της Φιλοσοφικής του Α.Π.Θ. κ. Ξενοφών Κοκόλης, ο οποίος μίλησε με θέμα "Μια υποκειμενική ανθολόγηση από τα ποιήματα του Γιοσέφ Ελιγιά", η λέκτορ κα Ε. Κουρμαντζή με θέμα "Γ. Ελιγιά: τα προεόρτια μιας φυγής", ο υποψήφιος διδάκτωρ Νεοελληνικής Φιλολογίας του Α.Π.Θ. κ. Λέων Ναρ με θέμα "Εκδοτικά και ερμηνευτικά ζητήματα της ποίησης του Γιοσέφ Ελιγιά" και ο καθηγητής της Φιλοσοφικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων κ. Παναγιώτης Νούτσος με θέμα "Γ. Ελιγιά: τα ανοιχτά θέματα της έρευνας". Πρόεδρος και συντονιστής του συμποσίου ήταν ο καθηγητής του Παν/μιου Ιωαννίνων κ. Αθανάσιος Αγγέλου.

Απόψεις από την έκθεση του Εβραϊκού Μουσείου Ελλάδος.

Από το συνέδριο στα Ιωάννινα.